

nieuwonderwijsleermateriaal voor het vmbo

VERTICAAL

Onderwijsleermateriaal
godsdienst/levensbeschouwing
voor vmbo

Om de levensbeschouwelijke dimensie op het spoor te komen, zullen leerlingen zich een weg moeten banen in een (post)moderne samenleving. Een ordelijk leerproces is noodzakelijk om deze levensbeschouwelijke attitude te 'ontdekken'. Dan zal duidelijk worden dat levensbeschouwelijkheid een belangrijk aspect vormt van alles wat mensen zeggen en doen.

Dit zichtbaar maken van de levensbeschouwelijke dimensie is de uitdaging voor elke docent in het voortgezet middelbaar beroepsonderwijs (vmbo). Want deze opdracht kan vanuit een schoolbreed beleid immers nooit alleen maar op het bordje van de docent godsdienst/levensbeschouwing worden gelegd. Omdat de hoeveelheid onderwijsleermateriaal voor dit vak in het vmbo momenteel (nog) niet zo groot is, ontwikkelde KPC Groep in 's-Hertogenbosch in opdracht van de NKSР een aantalleskaternen onder de titel VERTICAAL.

*Jan Simons,
werkzaam bij
KPC Groep,
eindredacteur
VERTICAAL*

Christelijk engagement

De leskaternen VERTICAAL streven ernaar bij vmbo-leerlingen van 12 tot 15 jaar een levensbeschouwelijke attitude te ontwikkelen waarvan je de aanwezigheid niet op voorhand kunt en mag veronderstellen. Bovendien proberen de leskaternen VERTICAAL om vanuit een christelijk engagement een bijdrage te leveren aan de opdracht van katholieke en interconfessionele scholen: de bemiddeling van de geloofstraditie. Omdat de leerling de motor is van het leerproces, zal diens leef- en belevingswereld bron en inhoudsveld van het leerproces zijn. Ervaringen van leerlingen kunnen de basis vormen voor de meer systematische ontsluiting van de levensbeschouwelijke en ethische wereld. Levensvragen, mensbeelden, identificatiefiguren en levensstijlen vormen dan ook belangrijke sleutels voor de horizonverbreding van leerlingen.

In onze huidige multiculturele en multireligieuze samenleving zijn ook andere godsdiensten en levensvisies nadrukkelijk aanwezig. Ontmoeting en dialoog is dan ook vanzelfsprekend. Toch is in de leskaternen VERTICAAL sprake van een centrale positie van het christendom dat voor leerlingen op bescheiden en summiere wijze ontsloten wordt. Daartoe komt een aantal wezenlijke geloofsthema's aan de orde, zoals: het verhaal van God en de mensen in het Oude (Eerste) en Nieuwe (Tweede) Testament, het ontstaan en de groei van de kerk als Gods volk onderweg, het Rijk Gods, sacramenten, vasten en onthechting, christelijke deugden, christelijke waarden, normen (zoals barmhartigheid en rechtvaardigheid) en inspiratiebronnen.

Cultuur-maatschappelijke speelvelden als inhoudelijk bestek

De thema's die aan de orde komen, worden in verbinding gebracht met de sociaal-maatschappelijke context van vandaag. Deze vormt als het ware de vindplaats van de lesinhouden. Soms wordt daarbij het accent gelegd op de aard en de wijze waarop leerlingen zijn ingegroeid in deze maatschappelijke context.

Levensbeschouwelijke praktijken en rituelen spelen daarin een belangrijke rol. Verder is het *van* belang dat leerlingen meer greep krijgen op de manier waarop de levensbeschouwelijke dimensie in het menselijk samenleven een actuele rol speelt of zou kunnen spelen. Het aanleren *van* concepten is niet het beslissend oogmerk *van* dit lesmateriaal. Vanuit de opdracht *van* katholieke en interconfessionele scholen wordt de christelijke traditie op een spontane en persoonlijke wijze aanwezig gesteld.

Er is een drietal speelvelden waarop de lespraktijk wordt geënt:

I IN DE WERELD GROEIEN

In dit speelveld staat de socialisatiegeschiedenis *van* de leerling centraal. Een leerling nabije beschouwing *van* deze context brengt leerlingen reeds in contact met tal *van* levensbeschouwelijke aspecten. Bij deze verkenning staat de leerling centraal en wordt zijn levensbeschouwelijke achtergrond verhelderd en in beeld gebracht.

II IN DE WERELD ZIJN

Het tweede speelveld benadrukt de mogelijkheid *voor* de leerling om te anticiperen op zijn/haar deelname aan het maatschappelijke spel. De analyse *van* verschillende waardeoriëntaties binnen diverse maatschappelijke sectoren *vormt* het aangrijpingspunt *voor* kritische reflectie waarbij de meningsvorming *van* de leerling en de reflectie op deze waarden wordt gestimuleerd.

III DE MENS EN ZIJN GOD

In het derde speelveld gaat het om de centrale concepten (*levensvraag*, mensbeeld, godsbeeld, christelijk zoekontwerp) die de leerlingen helpen in hun

reflectie op de *vraag* in hoeverre levensbeschouwelijke uitgangspunten en waarden betekenisvol kunnen zijn in hun persoonlijke levensbeschouwelijke plaatsbepaling.

De drie speelvelden zijn bedoeld als aangrijpingspunt *voor* de programmering *van* de inhoud. Aan de feitelijke uitwerking per katern ligt de veronderstelling ten grondslag dat alle *velden verdisconteerd* worden. Het startpunt verschilt evenwel per thema. Ter illustratie: een ritueel als 'uitvaart' kan worden opgediept uit de herinnering *van* leerlingen (speelveld I) en in de betekenisvolle context *van* het geloof nader worden geduid (speelveld III), waarna de variatie aan hedendaagse *vormen van* uitvaart onder de loep wordt genomen (speelveld II). In dit voorbeeld loopt het thema *van* veld I, *via* veld III naar *veld* I.

Vier leskaternen

Voor het eerste en tweede leerjaar *vmbo* werden *vier* leskaternen met bijbehorende handleiding uitgewerkt.

- **Stilstaan bij het leven** (Jurgen Marechal)
over momenten en monieren om het leven te vieren
- **Wij en zij** (Ben Mekenkamp)
over onderlinge solidariteit en inspiratiebronnen
- **Bij het café staat een kerk** (Paul Brekelmans)
over levenssferen, kerk en gemeenschapsvorming
- **Moet kunnen** (Jas de Mönnink)
over christelijke levensoriëntatie en persoonlijke leefstijl